

**Sprawozdanie z realizacji studenckich praktyk zawodowych
przez studentów studiów stacjonarnych I stopnia
kierunków: ekonomia i zarządzanie
w roku akademickim 2010/2011**

Opracowanie: dr Marzena Rydzewska-Włodarczyk
Pełnomocnik dziekana ds. studenckich praktyk zawodowych
Szczecin, 10.11.2011

Wprowadzenie

Na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie praktyki zawodowe są integralnym elementem kształcenia na studiach pierwszego stopnia kierunków: Ekonomia i Zarządzanie. W roku akademickim 2010/2011 **organizację i przebieg studenckich praktyk zawodowych oraz zasady i tryb zaliczania praktyk zawodowych** realizowanych przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie regulowały:

- przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164 poz. 1365 ze zm.),
- plany studiów zatwierdzone przez Radę Wydziału - zgodne ze standardami kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów,
- Regulamin studiów wyższych w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie,
- Zarządzenie Rektora Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie nr 169 z dnia 20 listopada 2009 r. w sprawie zasad realizowania praktyk zawodowych studentów Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, będących obywatelami polskimi,
- Uchwała nr 210/2009 Rady Wydziału Ekonomicznego z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie określenia zasad i trybu zaliczania praktyk zawodowych wynikających z planów studiów i programów nauczania.

Podstawowym **celem studenckich praktyk zawodowych** realizowanych przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2010/2011 było nabycie wiedzy i umiejętności praktycznych uzupełniających i pogłębiających wiedzę uzyskaną przez studentów w toku zajęć dydaktycznych na Uczelni. Realizacja praktyk miała też

na celu stworzenie możliwości potwierdzenia i rozwoju kompetencji zawodowych studentów uzyskanych w ramach wybranego kierunku kształcenia i/lub specjalności, a także ukształtowanie postaw wobec potencjalnych pracodawców i współpracowników.

Studenci byli zobowiązani do odbycia praktyki zawodowej trwającej nie krócej niż 3 tygodnie, tj. 15 dni roboczych i zaliczenia jej podczas jesiennej sesji egzaminacyjnej.

Praktyki mogły być realizowane w wybranej przez studenta jednostce gospodarczej lub instytucji, w kraju lub za granicą. Charakter wykonywanych w trakcie praktyki zajęć powinien być spełniać wymagania określone programem praktyk.

W roku akademickim 2010/2011 studenckie praktyki zawodowe zrealizowało 160 studentów I i II roku kierunków: ekonomia i zarządzanie.

Przed przystąpieniem do praktyk z zakładami pracy były podpisywane indywidualne umowy, na podstawie których Uczelnia kierowała studentów na praktyki. Rozliczenie i zaliczenie studenckiej praktyki zawodowej odbywało się po przedłożeniu kierownikowi praktyk (pełnomocnikowi dziekana ds. studenckich praktyk zawodowych) zaświadczenia z zakładu pracy potwierdzającego odbycie praktyki oraz złożenia pisemnego i ustnego sprawozdania z praktyki. Harmonogram zaliczania praktyki był sporządzony w uzgodnieniu z zainteresowanymi studentami i podawany do wiadomości na tablicy ogłoszeń.

Zaliczenie odbywało się w dwu- lub trzyosobowych grupach. Przedmiotem weryfikacji były wiedza, umiejętności i kompetencje personalne i społeczne uzyskane przez praktykantów podczas praktyk zawodowych. Na tej podstawie praktyki były zaliczane, co było równoznaczne z uzyskaniem wpisu do indeksu.

Analiza pisemnych sprawozdań z przebiegu praktyk przedkładanych przez praktykantów wykazała w kilku przypadkach słabą umiejętność sporządzania tego typu dokumentów. W wielu przypadkach treści zawarte w sprawozdaniach były przedstawiane bardzo syntetycznie i charakteryzował je duży stopień uogólnienia treści. Podstawę do zaliczenia praktyk stanowiły wówczas szczegółowe sprawozdania ustne.

Po zaliczeniu praktyk studenci zostali poproszeni o udział w badaniu ankietowym z użyciem kwestionariusza ankiety. Udział w badaniu był dobrowolny, a kwestionariusz był wypełniany anonimowo. Przedmiotem badania były opinie studentów nt. organizacji i przebiegu praktyk oraz ich zaliczenia, a także opinie nt. oczekiwań pracodawców względem pracowników, w tym absolwentów kierunków ekonomia i zarządzanie.

Na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie istnieje również możliwość zaliczenia na poczet praktyk kompetencji nabytych przez studentów podczas pracy i staży zawodo-

wych, prowadzenia działalności gospodarczej lub udziału w obozach i badaniach naukowych. W roku akademickim 2010/2011 pozytywnie rozpatrzono 6 wniosków studentów.

1. Sprawozdanie z przebiegu studenckich praktyk zawodowych realizowanych przez studentów pierwszego stopnia studiów kierunków ekonomia i zarządzanie w roku akademickim 2010/2011

1.1. Ogólna charakterystyka przebiegu praktyk - kierunek ekonomia

W roku akademickim 2010/2011 w grupie studentów I i II roku **kierunku ekonomia** studenckie praktyki zawodowe zrealizowało 94 studentów, w tym (por. tabela 1.1):

- 82 studentów II roku studiów,
- 12 studentów I roku studiów.

W roku akademickim 2010/2011 5 studentów kierunku ekonomia, w tym 4 studentów II roku studiów i 1 student I roku studiów, złożyło wnioski o zaliczenie na poczet praktyk wykonywanej pracy, wcześniej realizowanych praktyk lub staży oraz prowadzonej działalności gospodarczej. Wnioski 3 studentów II roku studiów zostały rozpatrzone pozytywnie.

Tabela 1.1. Dane ogólne dotyczące praktyk zawodowych studentów I i II roku kierunku ekonomia

Termin realizacji praktyk	Studenci I roku		Studenci II roku zarejestrowani na semestr 4 studiów	
	liczba	odsetek	liczba	odsetek
Praktyki zrealizowane w roku akademickim 2010/2011	12	13,2%	82	81,2%
Praktyki zrealizowane w roku akademickim 2009/2010	-	-	10	9,9%
Praktyki zrealizowane w roku akademickim 2008/2009	-	-	1	1%
Praktyki nie zaliczone*	-	-	7	6,9%
Nie dotyczy obowiązków realizacji praktyk	-	-	1	1%
Liczba studentów na roku	98	100%	101	100%

* dotyczy w całości studentów niezarejestrowanych na 5 semestr studiów.

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z tabeli 1.1, wśród studentów II roku zarejestrowanych na semestr 4 studiów, którzy powinni byli zaliczyć praktykę do końca 4 semestru studiów praktyki studenckie zaliczyło 93 studentów, w tym 11 osób zrealizowało praktyki w roku akademickim 2009/2010 i 2008/2009.

1.2. Ogólna charakterystyka przebiegu praktyk - kierunek zarządzanie

Z kolei w roku akademickim 2010/2011 w 162 osobowej grupie studentów I i II roku **kierunku zarządzanie** studenckie praktyki zawodowe zrealizowało 65 studentów, w tym (por. tabela 1.2):

- 61 studentów II roku studiów,
- 4 studentów I roku studiów.

W roku akademickim 2010/2011 5 studentów I i II roku studiów kierunek zarządzanie wystąpiło z wnioskami o zaliczenie na poczet praktyk straży, praktyk, pracy zawodowej wykonywanej przez studentów lub innych form pozwalających na nabycie doświadczeń zawodowych. Pozytywnie zostały rozpatrzone 3 wnioski studentów II roku studiów.

Tabela 1.2. Dane ogólne dotyczące praktyk zawodowych studentów I i II roku kierunku zarządzanie

Termin realizacji praktyk	Studenci I roku		Studenci II roku zarejestrowani na semestr 4 studiów	
	liczba	odsetek	Liczba	odsetek
Praktyki zrealizowane w roku akademickim 2010/2011	4	4,4%	61	86%
Praktyki zrealizowane w roku akademickim 2009/2010	-	-	5	7%
Praktyki niezaliczone*	-	-	5	7%
Liczba studentów na roku	91	100%	71	100%

* dotyczy studentów niezarejestrowanych na 5 semestr studiów, w tym skreślonych z listy studentów i urlopowanych.

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z tabeli 1.2, w 71 osobowej grupie studentów II roku, którzy byli zarejestrowani na semestr 4 studiów praktyki zawodowe zrealizowało 66 studentów, w tym 5 studentów zrealizowało praktyki w roku akademickim 2009/2010.

W grupie studentów II roku zarejestrowanych na semestr 4 studiów praktyk studenckich nie zrealizowało 5 studentów, przy czym poza jednym przypadkiem brak praktyk dotyczył studentów skreślonych z koncem semestru z listy studentów.

1.3. Termin praktyk

W roku akademickim 2010/2011 we wszystkich przypadkach praktyki były realizowane w okresie wakacyjnym, w tym blisko 72% studentów II roku odbyło praktyki w lipcu.

1.4. Miejsce praktyk

Analiza wyników badań empirycznych wykazała, że w roku akademickim 2010/2011 studenci kierunków: ekonomia i zarządzanie realizowali praktyki w przedsiębiorstwach i

instytucjach umożliwiającą realizację celów i efektów kształcenia założonych w ogólnym programie studiów.

W analizowanym okresie studenci odbywali praktyki w przedsiębiorstwach prowadzących różnego rodzaju działalność gospodarczą, podmiotach nieprowadzących działalności gospodarczej oraz jednostkach sektora finansów publicznych. W szczególności studenci odbywali praktyki w (por.rys. 1 i 2):

- podmiotach zajmujących się działalnością w zakresie pośrednictwa w obrocie nieruchomościami oraz podmiotach zajmujących się zarządzaniem (administrowaniem) nieruchomościami – 18% studentów kierunku ekonomia i 33% studentów kierunku zarządzanie,
- biurach zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg podatkowych i rachunkowych – 17% studentów kierunku ekonomia i 8% studentów kierunku zarządzanie,
- instytucjach finansowych, w tym w bankach – 12% studentów kierunku ekonomia i 6% studentów kierunku zarządzanie,
- jednostkach administracji samorządowej i rządowej, w tym: w różnych wydziałach urzędów jednostek samorządu terytorialnego, w urzędach skarbowych, w agencjach rządowych (ARMiR) – 29% studentów kierunku ekonomia i 26% studentów kierunku zarządzanie,
- innych podmiotach (w tym np. firmy developerskie, spedycyjne, browar, kancelariach prawnych itp.) - 24% studentów kierunku ekonomia i 27% studentów kierunku zarządzanie.



Rys. 1.1. Zakłady pracy według branż – studenci kierunku ekonomia

Źródło: opracowanie własne.



Rys. 1.2. Podział zakładów pracy według branż – studenci kierunku zarządzanie

Źródło: opracowanie własne.

Analizując miejsca odbywania praktyk należy stwierdzić, że studenci, co do zasady, realizowali praktyki zawodowe w pobliżu swojego miejsca zamieszkania. Jedynie 37% studentów odbywało praktyki w Szczecinie. Pozostali studenci odbywali praktyki poza Szczecinem, w większości miejscowościach województwa zachodniopomorskiego i lubuskiego. Kilku studentów realizowało praktykę w innych miejscowościach w Polsce, natomiast 1 studentka zrealizowała praktykę w Norwegii.

2. Wyniki badań ankietowych na temat efektów kształcenia i organizacji praktyk zawodowych przeprowadzonych wśród studentów kierunków: ekonomia i zarządzanie

Jak wskazano, studenckie praktyki zawodowe miały na celu zdobycie wiedzy i umiejętności praktycznych uzupełniających i pogłębiających wiedzę i umiejętności uzyskane w toku zajęć dydaktycznych na Uczelni. Realizacja praktyk miała też na celu poznanie i ocenę przez studentów rynku pracy oraz ukształtowanie postaw wobec pracodawców i współpracowników. Ocena efektów kształcenia została dokonana podczas zaliczenia praktyk w wyniku analizy dokumentacji potwierdzających realizację praktyk (zaświadczenie z zakładu pracy i

sprawozdanie studenta z ich przebiegu) oraz bezpośrednich wywiadów przeprowadzanych ze studentami.

Uzupełnieniem wywiadów przeprowadzanych indywidualnie z każdym ze studentów w trakcie zaliczenia praktyk były **badania ankietowe, które zostały przeprowadzone z użyciem kwestionariusza ankiety** (załącznik 1). Ankieta badawcza została skierowana do studentów I i II roku studiów stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunkach ekonomia i zarządzanie, którzy w roku akademickim 2010/2011 zaliczyli praktyki zawodowe. W badaniach ankietowych studenci brali udział dobrowolnie, a kwestionariusze ankiet były wypełniane anonimowo.

Wykorzystany do badań kwestionariusz ankiety zawierał pytania, które dotyczyły następujących obszarów:

- a) kompetencji (efektów kształcenia) uzyskanych przez studentów w trakcie studenckich praktyk zawodowych,
- b) opinii studentów na temat oczekiwań pracodawców względem pracowników, w tym absolwentów kierunków ekonomia i zarządzanie,
- c) organizacji studenckich praktyk zawodowych, w tym wyboru miejsca odbywania praktyki i oceny sposobu zaliczenia praktyk.

W badaniach ankietowych studenci brali udział dobrowolnie, a kwestionariusze ankiet były wypełniane anonimowo. W badaniu ankietowym wzięło udział 78 studentów II roku (tj. 55% praktykantów), w tym 45 studentów kierunku ekonomia i 33 studiujących na kierunku zarządzanie¹.

Studenci z reguły odbywali **praktyki zgodnie z realizowanymi specjalnościami studiów**. Zgodność wyboru miejsca praktyki ze specjalnością studiów zadeklarowało 68 respondentów (38 studentów kierunku ekonomia i 30 studentów kierunku zarządzanie), czyli 87% badanej grupy (por. tabela 2.1 i rys. 2.1). Pozwoliło to praktykantom zweryfikować poglądy na temat zawodu/miejsca pracy i oczekiwań względem przyszłej pracy zawodowej.

Tabela 2.1. Zgodność miejsca realizacji praktyki ze specjalnością studiów

Odpowiedź	Razem		Kierunek studiów	
	liczba	odsetek	ekonomia	zarządzanie
Tak	68	87%	38	30
Nie	8	10%	6	2
Brak odpowiedzi	2	3%	1	1
Razem	78	100%	45	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

¹ W badaniach ankietowych wzięło również udział 10 studentów I roku studiów. Ze względu na niewielką reprezentację studentów I roku wyników badań nie uogólniono i nie uwzględniono w wynikach badań.



Rys. 2.1. Zgodność miejsca praktyki ze specjalnością studiów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Potwierdzenie posiadanych wcześniej **poglądów i wyobrażeń o zawodzie i miejscu pracy** zadeklarowało 82% respondentów (por. tabela 2.2). Rozwinięciem odpowiedzi na to pytanie były pytania dotyczące trafności wyboru kierunku studiów i specjalności. Spośród 64 studentów, którzy odpowiedzieli na to pytanie 91% wskazało, że właściwie wybrało kierunek studiów, natomiast już tylko 80% respondentów wskazało, że właściwie wybrało specjalność.

Tabela 2.2. Trafność wyboru kierunku i specjalności studiów

Pytanie	Odpowiedzi	Liczba respondentów kierunku		Razem	
		ekonomia	zarządzanie	liczba	odsetek
Praktyka potwierdziła moje wcześniejsze poglądy na temat danego zawodu/miejsca pracy	Tak	34	30	64	82%
	Nie	10	3	13	17%
	Brak odpowiedzi	1	0	1	1%
	Razem	45	33	78	100%
Właściwie wybrałam/em kierunek studiów	Tak	31	27	58	91%
	Nie	2	0	2	3%
	Brak odpowiedzi	1	3	4	6%
	Razem	34	30	64	100%
Właściwie wybrałam/em specjalność studiów	Tak	28	23	51	80%
	Nie	5	2	7	11%
	Brak odpowiedzi	1	5	6	9%
	Razem	34	30	64	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Podczas badań studenci zostali zapytani o **zasadność umieszczenia w planie studiów praktyk studenckich**. Nieco ponad 82% respondentów (64 studentów) stwierdziło, że w związku z wyżej wyrażonymi poglądami praktyki studenckie są w ich opinii potrzebne. 29 studentów (nieco ponad 37% respondentów) wyraziło natomiast pogląd, że trwają one zbyt krótko. Wśród uwag szczegółowych studenci zgłaszali, że praktyki powinny być organizowane w trakcie semestru. Szczegółowy rozkład odpowiedzi w przedstawionym zakresie zawierają tabela 2.3.

Tabela 2.3. Zasadność ujęcia studenckich praktyk zawodowych w planie studiów

Pytanie	Odpowiedzi	Liczba respondentów kierunków		Razem	
		ekonomia	zarządzanie	liczba	odsetek
Studenckie praktyki zawodowe są potrzebne w toku studiów	Tak	34	29	64	81%
	Nie	4	4	8	10%
	Brak odpowiedzi	7	0	7	9%
	Razem	45	33	78	100%
Studenckie praktyki zawodowe trwają zbyt krótko	Tak	17	12	29	37%
	Nie	19	15	34	44%
	Brak odpowiedzi	9	6	15	19%
	Razem	45	33	78	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Efekty kształcenia w opinii studentów

Studenci oceniając **efekty kształcenia uzyskane podczas realizacji praktyk zawodowych** udzielali odpowiedzi na pytania dotyczące następujących efektów kształcenia:

1. Poznanie zasad funkcjonowania zakładu pracy (struktury organizacyjnej, struktury zarządzania, powiązań między komórkami organizacyjnymi przedsiębiorstwa i powiązań między przedsiębiorstwem a podmiotami zewnętrznymi itp.).
2. Nabycie wiedzy o przebiegu procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie.
3. Nabycie umiejętności pracy zespołowej i zachowań organizacyjnych (dyscyplina, hierarchia), umiejętności komunikacji wewnątrz jednostki i poza nią.
4. Wykształcenie lub udoskonalenie umiejętności z zakresu dokumentacji procesów gospodarczych.
5. Rozszerzenie innych umiejętności związanych bezpośrednio ze specjalnością.

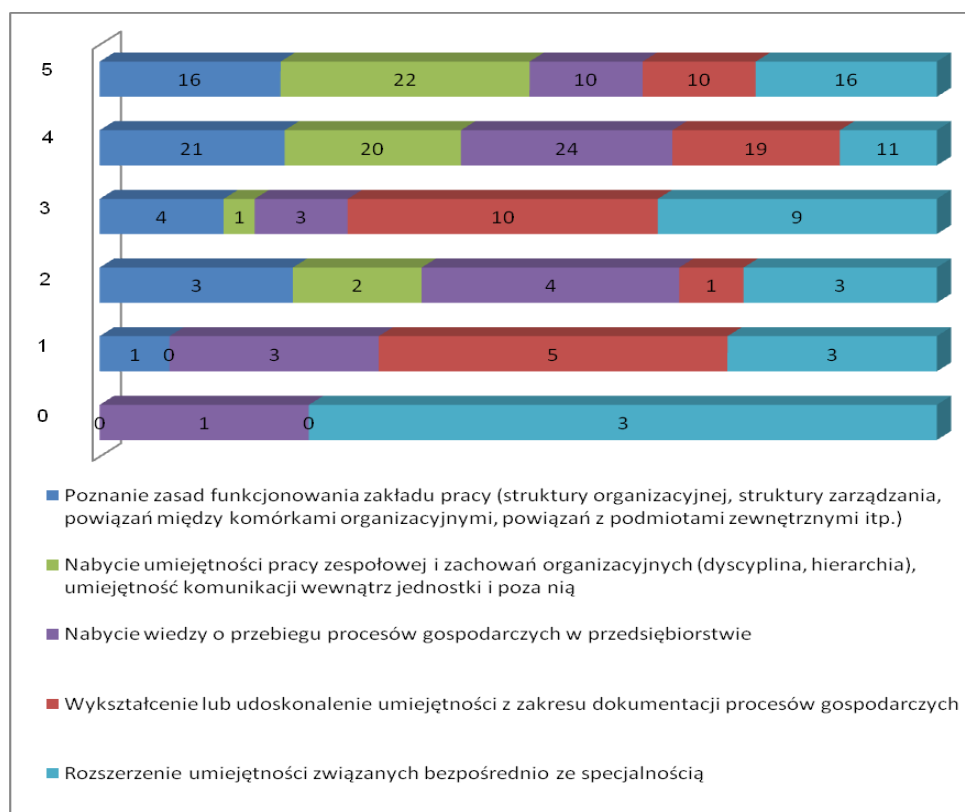
Stopień uzyskania wskazanych efektów studenci oceniali w skali 0-5, gdzie 0 oznaczało odpowiedź neutralną (nie dotyczy, nie wiem, nie mam zdania), 1 oznaczało brak efektu, natomiast 5 realizację efektu kształcenia w pełni (ocena bardzo dobra). Wyniki odpowiedzi na pytania o efekty kształcenia są przedstawione w tabeli 2.4, zaś wzajemne relacje między nimi na rysunkach 2.2 i 2.3.

Tabela 2.4. Realizacja efektów kształcenia podczas praktyk zawodowych w opinii badanych studentów

Efekt kształcenia	Ocena					
	0	1	2	3	4	5
Poznanie zasad funkcjonowania zakładu pracy (struktury organizacyjnej, struktury zarządzania, powiązań między komórkami organizacyjnymi, powiązań z podmiotami zewnętrznymi itp.)	0	1	4	8	33	32
Nabywanie umiejętności pracy zespołowej i zachowań organizacyjnych (dyscyplina, hierarchia), umiejętność komunikacji wewnątrz jednostki i poza nią	0	0	5	5	30	38
Nabywanie wiedzy o przebiegu procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie	2	4	7	8	40	17
Wykształcenie lub udoskonalenie umiejętności z zakresu dokumentacji procesów gospodarczych	0	7	4	16	36	15
Rozszerzenie umiejętności związanych bezpośrednio ze specjalnością	4*	5*	4	18	20	27

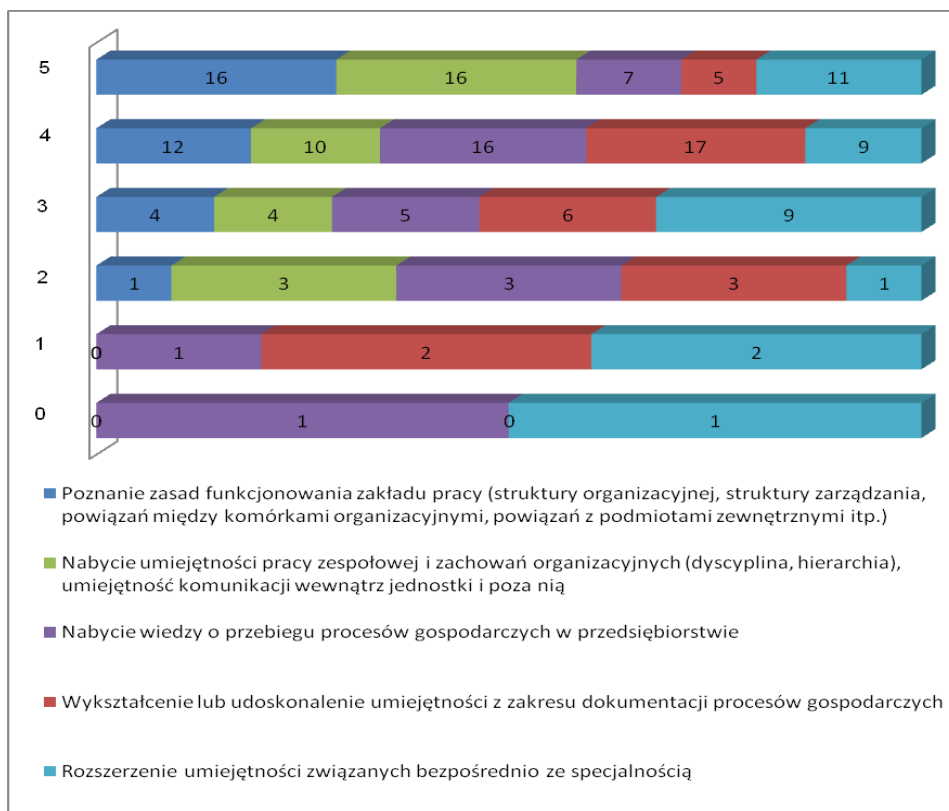
* studenci, którzy nie realizowali praktyk zgodnie ze specjalnością studiów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.



Rys. 2.2. Realizacja efektów kształcenia podczas praktyk zawodowych w opinii studentów kierunku ekonomia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.



Rys. 2.3. Realizacja efektów kształcenia podczas praktyk zawodowych w opinii studentów kierunku zarządzanie

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Jak wynika z danych przedstawionych na rysunku 2.2, studenci kierunku ekonomia wskazali jako efekt praktyki zawodowej:

- nabycie w stopniu dobrym i bardzo dobrym umiejętności pracy zespołowej i poznanie zachowań organizacyjnych (42 studentów, czyli 93% respondentów),
- poznanie zasad funkcjonowania jednostki gospodarczej przynajmniej w stopniu dobrym (37 respondentów, czyli 82%) oraz poznanie przebiegu procesów gospodarczych w jednostce w stopniu przynajmniej dobrym (34 ankietowanych, tj. 76%),
- 39 osób (87% respondentów) rozszerzyło swoją wiedzę i umiejętności związane z realizowaną specjalnością, w tym 29 respondentów w stopniu dobrym i bardzo dobrym.

Z kolei jedna osoba wskazała, że nie nabyła żadnej wiedzy na temat zasad funkcjonowania jednostki, 3 respondentów wskazało, że nie nabyło wiedzy na temat procesów gospodarczych zachodzących w przedsiębiorstwie, 5 respondentów nie poznało zasad ich dokumentowania, natomiast 3 respondentów wskazało, że nie rozszerzyły umiejętności związanych ze specjalnością. Tę ostatnią grupę stanowili studenci, którzy realizowali praktykę niezgodnie ze specjalnością.

Analizując z kolei informacje przedstawione na rysunku 2.3 należy stwierdzić, że studenci kierunku zarządzanie oceniając efekty praktyki zawodowej wskazali:

- poznanie w stopniu dobrym i bardzo dobrym zasad funkcjonowania jednostki gospodarczej (28 spośród 33 respondentów, czyli 85% badanych) oraz nabycie wiedzy o przebiegu procesów w niej zachodzących (23 badanych, tj. 70%), podczas gdy 2 badanych wskazało, że takiej wiedzy nie nabyło,
- nabycie w stopniu dobrym i bardzo dobrym umiejętności pracy zespołowej i poznanie zachowań organizacyjnych (26 respondentów, czyli 79%),
- 22 respondentów przynajmniej w stopniu dobrym nabyło umiejętności dokumentowania procesów gospodarczych, podczas gdy 2 wskazało, że takich umiejętności nie nabyły,
- 29 osób rozszerzyło swoją wiedzę i umiejętności związane z realizowaną specjalnością, natomiast 3 wskazało, że takiej wiedzy i umiejętności nie rozszerzyły,
- 76% respondentów zadeklarowało poznanie specjalistycznego oprogramowania używanego w danym przedsiębiorstwie/branży.

Wyniki badań ankietowych w obszarze efektów kształcenia uzupełniają wyniki analizy informacji ujętych w sprawozdaniach z realizacji praktyk, potwierdzonych przez zakład pracy. W dokumentach tych studenci jako efekty kształcenia zrealizowane podczas praktyki wskazywali m.in.:

- 1) poznanie i umiejętność sporządzania dokumentacji przetargowej, podatkowej, finansowej i płacowo-kadrowej – zasady jej sporządzania, obiegu, kontroli i archiwizacji, znaczenie tej dokumentacji,
- 2) nabycie umiejętności pozyskiwania informacji na potrzeby prowadzonej działalności, przygotowywania ofert handlowych, obsługi klienta,
- 3) poznanie i umiejętność obsługi specjalistycznego oprogramowania komputerowego - wśród programów komputerowych najczęściej poznanych i obsługiwanych przez praktykantów w zakładach pracy były:
 - programy finansowo-księgowo i płacowo-kadrowe, np. Symfonia Forte, Axapta, AGA, Buchalter, Rachmistrz, Płatnik, Optima i inne,
 - programy komputerowe i bazy danych użytkowane przez biura obrotu nieruchomościami i zarządców nieruchomości, spółdzielnie mieszkaniowe, zakłady gospodarki komunalnej, np. E-BIURO, CENNIK, MIESZCZANIN, BK ZBILK, CZYNSZE WSP i inne,
 - inne specjalistyczne programy, np. SITGMIN, Ewmapa, GMINA2.

W trakcie badań ankietowych studenci udzielali również odpowiedzi na pytania czy praktyka umożliwiła im:

- 1) zweryfikować wiedzę teoretyczną i umiejętności nabyte w toku studiów?

- 2) poznać środowisko zawodowe przez obserwację i naśladowanie zachowań pracowników?
- 3) poznać oczekiwania pracodawców względem przyszłych pracowników w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw, w tym podstaw etycznych?
- 4) nawiązać kontakty zawodowe umożliwiające ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub podmiotu do badań prowadzonych w ramach realizowanych prac kontrolnych, zaliczeniowych?

Odpowiedzi na wskazane pytania są przedstawione w tabeli 2.5, zaś relacje między nimi na rysunku 2.4.

Tabela 2.5. Realizacja efektów kształcenia podczas praktyk zawodowych w opinii badanych studentów

Praktyka umożliwiła:	Kierunek			
	ekonomia		zarządzanie	
	Tak	Nie	Tak	Nie
Zweryfikować wiedzę teoretyczną i umiejętności nabyte w toku studiów	37	8	31	2
Poznać środowisko zawodowe przez obserwację i naśladowanie zachowań pracowników	44	1	32	1
Poznać oczekiwania pracodawców względem przyszłych pracowników w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw, w tym podstaw etycznych	44	1	30	3
Nawiązać kontakty zawodowe umożliwiające ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub podmiotu do napisania pracy kontrolnej, zaliczeniowej	37	8	30	3
Poznać specjalistyczne oprogramowanie	34	11	25	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.



Rys. 2.4. Pozostałe efekty kształcenia zrealizowane podczas praktyk zawodowych w opinii badanych studentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Jak wynika z zestawionych w tabeli 2.5 odpowiedzi na pytania o efekty kształcenia, studenci podczas praktyk:

- poznali środowisko zawodowe przez obserwację i naśladowanie zachowań pracowników – realizację tego efektu wskazało 97% respondentów,

- poznali oczekiwania pracodawców względem przyszłych pracowników w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw, w tym podstaw etycznych – ten efekt wskazało 95% ankietowanych,
- zweryfikowali wiedzę teoretyczną i umiejętności nabyte w toku studiów - odpowiedzi udzielone przez 87% badanych.

Znaczna część studentów zadeklarowała nawiązanie podczas praktyk kontaktów zawodowych umożliwiających ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub podczas zbierania materiałów. Część respondentów wskazało, że podczas praktyk poznało w szczególności specjalistyczne oprogramowanie.

Opinie studentów na temat oczekiwań pracodawców

Studenci odpowiadali też na pytanie: „Jakie w Twojej opinii są oczekiwania pracodawców względem pracowników (na podstawie obserwacji podczas praktyk)?”. Studenci wskazywali oczekiwania w skali od 0 do 5, gdzie 0 oznaczało brak oczekiwań, 5 - bardzo wysokie oczekiwania. Wyniki odpowiedzi są przedstawione w tabeli 2.6, a ich wzajemne relacje w opiniach studentów poszczególnych kierunków studiów na rysunkach 2.5 i 2.6.

Tabela 2.6. Oczekiwania pracodawców względem pracowników w zakresie wiedzy i umiejętności w opinii badanych studentów

Kompetencje w zakresie wiedzy i umiejętności	brak odp.	Ocena					
		0	1	2	3	4	5
Znajomość przepisów prawa gospodarczego	0	3	2	5	24	34	10
Umiejętność interpretowania przepisów	0	1	3	8	21	25	20
Umiejętność organizowania pracy własnej	0	0	0	2	11	28	37
Umiejętność organizowania pracy zespołowej i kierowania zespołem	1	2	0	3	15	31	26
Umiejętność nawiązywania kontaktów z klientami/prowadzenia rozmów/negocjacji	0	2	2	4	15	23	32
Znajomość i umiejętność obsługi komputera/oprogramowania	0	2	0	2	8	22	44
Sumienność, rzetelność	0	0	0	1	9	19	49
Uczciwość (etyka)	1	0	0	2	7	15	53
Pewność siebie	0	0	0	3	10	30	35
Pracowitość	3	0	1	1	2	21	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

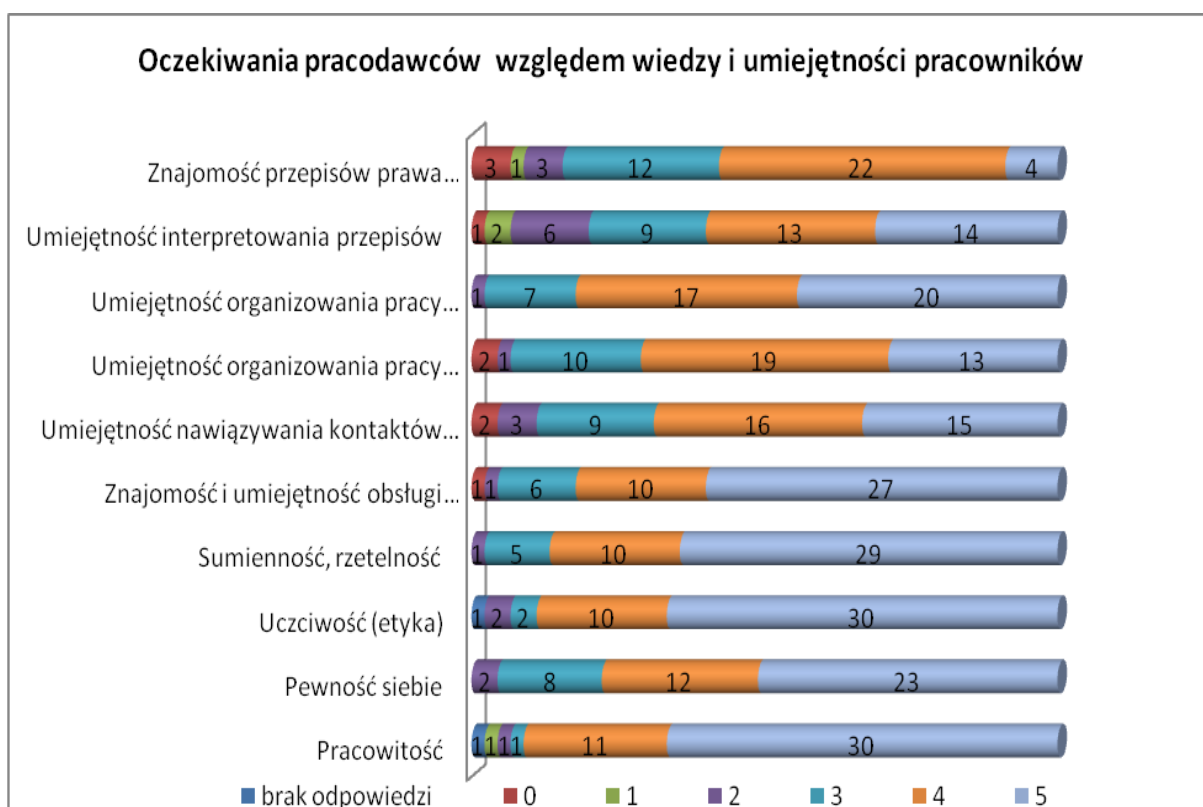
Jak wynika z informacji przedstawionych w tabeli 2.6. w opinii:

- ponad połowy respondentów (44 studentów) pracodawcy oczekują od pracowników przynajmniej dobrej znajomości przepisów prawa, podczas gdy 45 respondentów (ok. 60%) uważa, że pracownik raczej powinien umieć dobrze te przepisy interpretować,
- większości studentów (65 osób, tj. 83% badanych) pracodawcy oczekują od pracowników umiejętności organizowania pracy własnej, większa liczba respondentów uważa nato-

miast, że pracodawcy oczekują, że pracownicy będą umieli dobrze organizować pracę innych osób,

- 3 studentów pracodawcy nie oczekują od pracowników uczciwości, 5 sądzi natomiast, że nie oczekują pracowitości, a 6 respondentów uważa, że pracodawcy nie liczą na sumienność² pracowników w wykonywaniu obowiązków zawodowych.

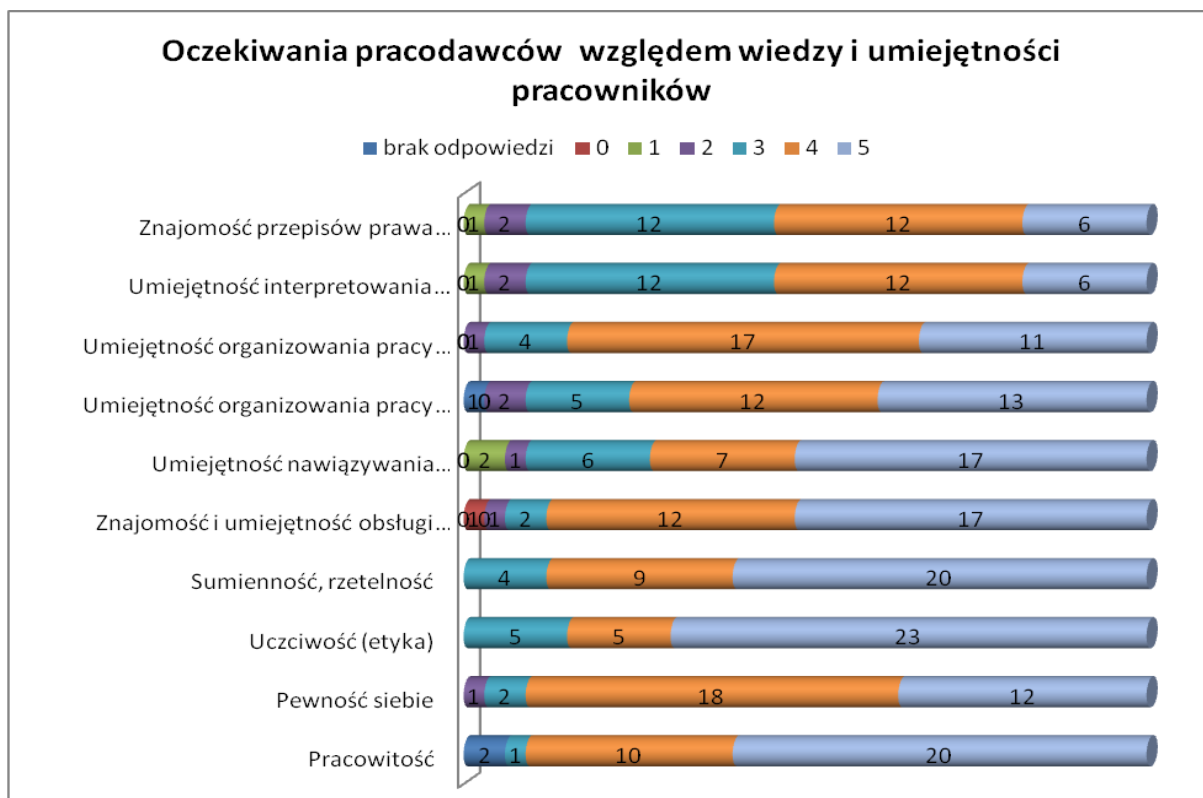
Analiza odpowiedzi udzielonych przez respondentów wykazała też, że w opinii pojedynczych studentów pracodawcy oczekują od pracowników pokory, posiadania zdolności uczenia się oraz znajomości rynku szczecińskiego.



Rys. 2.5. Oczekiwania pracodawców względem pracowników w zakresie wiedzy i umiejętności w opinii studentów kierunku ekonomia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

² Pod tym pojęciem kryje się między innymi uczciwość, rzetelność, prawdomówność, pracowitość, profesjonalizm, punktualność, dotrzymywanie terminów. Bez tej predyspozycji nie sposób zyskać zaufania zarówno pracodawcy, jak i współpracowników.



Rys. 2.6. Oczekiwania pracodawców względem pracowników w zakresie wiedzy i umiejętności w opinii studentów kierunku zarządzanie

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Ocena sposobu zaliczenia praktyk

Podczas badań studenci oceniali też sposób zaliczania praktyk. Odpowiedzi na to pytanie udzieliło 61 spośród 78 respondentów. Zdecydowana większość, bo 58 osób (95% badanej populacji) wskazało, że sposób ten jest właściwy, natomiast 3 osoby, że nie jest właściwy. Tylko jedna osoba uzasadniła swoją negatywną ocenę twierdzeniem, że zaliczenie praktyki trwało krótko. Z kolei wśród propozycji usprawnienia sposobu zaliczenia praktyk studenci wskazali, że zaliczenie powinno być przeprowadzone: z użyciem testu i w czasie semestru lub na początku października.

Podsumowanie

Doświadczenie nabyte w zakresie organizacji praktyk, analiza dokumentacji dotyczącej studenckich praktyk zawodowych oraz analiza wyników badań ankietowych na temat praktyk zawodowych zrealizowanych w roku akademickim 2010/2011 przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie pozwoliły sformułować następujące wnioski:

1. Kształcenie studentów na uczelniach wyższych powinno być ukierunkowane na potrzeby gospodarki. W opinii studentów wynika to z faktu, że pracodawcy oczekują od pracowników zarówno posiadania wiedzy teoretycznej, jak i praktycznych umiejętności. W związku z tym:
 - 1.1. **Jest uzasadnione umieszczanie studenckich praktyk zawodowych w planach studiów.** Umożliwiają one studentom nabycie praktycznych umiejętności uzupełniających lub porządkujących wiedzę uzyskaną w toku studiów.
 - 1.2. **Praktyka zawodowa jest okazją** do praktycznego poznania procesów zachodzących w danym przedsiębiorstwie, umożliwia nabycie umiejętności dokumentowania tych procesów, poznanie i nabycie umiejętności posługiwania się specjalistycznymi narzędziami informatycznymi wspomagającymi procesy informacyjne i/lub decyzyjne zachodzące w przedsiębiorstwie.
 - 1.3. **Praktyka zawodowa umożliwia również formowanie postaw społecznych i personalnych.** Podczas praktyki studenci uczą się pracy w zespole, poznają zachowania organizacyjne i kształcą umiejętność organizowania pracy.
2. W sferze organizacji studenckich praktyk zawodowych **należy dążyć do opracowywania spersonalizowanych programów praktyk dla studentów poszczególnych specjalności.** Pożądane byłoby każdorazowe uzgadnianie szczegółowych programów praktyk z zakładami pracy.
3. Dużą uwagę należy też przykładac do wyboru zakładu pracy, w którym studenci podejmują praktyki. Ze względu na trudność w pozyskiwaniu zakładów pracy postulat ten może być jednak trudny do wykonania.
4. Należy zastanowić się nad zdywersyfikowaniem metod kontroli przebiegu praktyk.
5. Należy utrzymać przeprowadzanie wśród praktykantów badań ankietowych zachęcając do udziału w nich coraz większej liczby praktykantów. Badaniami należy objąć również pracodawców – proces ten już zapoczątkowano w 2010 roku i kontynuowano w 2011 roku przeprowadzając pilotażowe badania oczekiwań pracodawców względem studentów i absolwentów kierunków: ekonomia i zarządzanie, w tym także absolwentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie.

Szczecin, 10.11.2011 r.

Załącznik 1. Kwestionariusz oceny studenckich praktyk zawodowych

kierunek: ekonomia zarządzanie

1. Praktykę realizowałam/realizowałem zgodnie z wybraną specjalnością studiów

TAK NIE

2. **Oceń** w skali 1-5 **efekty kształcenia** uzyskane podczas realizacji praktyk zawodowych. 0 oznacza brak efektu, 5 bardzo dobrą realizację efektu kształcenia

Lp.	Efekt kształcenia	Ocena					
		0	1	2	3	4	5
2.1.	Poznanie zasad funkcjonowania zakładu pracy (struktury organizacyjnej, struktury zarządzania, powiązań między komórkami organizacyjnymi, powiązań z podmiotami zewnętrznymi itp.)						
2.2.	Nabycie umiejętności pracy zespołowej i zachowań organizacyjnych (dyscyplina, hierarchia), umiejętność komunikacji wewnątrz jednostki i poza nią						
2.3.	Nabycie wiedzy o przebiegu procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie						
2.4.	Wykształcenie lub udoskonalenie umiejętności z zakresu dokumentacji procesów gospodarczych						
2.5.	Rozszerzenie umiejętności związanych bezpośrednio ze specjalnością						

3. Praktyka umożliwiła mi:		Tak	Nie
3.1.	Zweryfikować wiedzę teoretyczną i umiejętności nabyte w toku studiów		
3.2.	Poznać środowisko zawodowe przez obserwację i naśladowanie zachowań pracowników		
3.3.	Poznać oczekiwania pracodawców względem przyszłych pracowników w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw, w tym podstaw etycznych		
3.4.	Nawiązać kontakty zawodowe umożliwiające ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub podmiotu do napisania pracy kontrolnej, zaliczeniowej		
3.5.	Poznać specjalistyczne oprogramowanie		
3.6.	Inne (proszę uzupełnić jakie?)		

4. Jakie w Twojej opinii są **oczekiwania pracodawców** względem pracowników (na podstawie obserwacji podczas praktyk) - 0 oznacza brak oczekiwań, 5 bardzo wysokie

Cecha/kompetencje	Ocena					
	0	1	2	3	4	5
Znajomość przepisów prawa gospodarczego						
Umiejętność interpretowania przepisów						
Umiejętność organizowania pracy własnej						
Umiejętność organizowania pracy zespołowej i kierowania zespołem						
Umiejętność nawiązywania kontaktów z klientami/prowadzenia rozmów/negocjacji						
Znajomość i umiejętność obsługi komputera/oprogramowania						
Sumienność, Rzetelność						
Uczciwość (etyka)						
Pewność siebie						
Pracowitość						
Inne, proszę wymienić zarówno ważne lub nieważne:						

	TAK	NIE
5. Praktyka potwierdziła moje wcześniejsze poglądy na temat danego zawodu/miejsca pracy		

Jeżeli TAK, to

a) właściwie wybrałam/em kierunek studiów		
b) właściwie wybrałam/em specjalności studiów		

6. Studenckie praktyki zawodowe:		
a) są w mojej opinii potrzebne w toku studiów		
b) trwają zbyt krótko		

7. Oceń sposób zaliczania praktyk:

właściwy niewłaściwy

Jeżeli niewłaściwy, dlaczego

Wskaż sposób usprawnienia sposobu zaliczenia praktyk

Bardzo dziękuję za poświęcony czas i wyrażenie opinii

dr Marzena Rydzewska

Pełnomocnik dziekana ds. studenckich praktyk zawodowych